

Moja misia v Amazónii

list od slovenského misionára

Text a Foto: Pavol Baláž, SVD

Volám sa Pavol Baláž, som kňaz Spoločnosti Božieho Slova, pochádzam z Mníška nad Popradom a momentálne sa nachádzam a pracujem ako misionár v Brazílii v časti Amazónia, ktorá je známa pod názvom Plúca zeme. Čo je typické pre Amazóniu a s čím sa inde na svete nestretnete, je nesmierna horúčava s maximálne nasýteným vlhkým vzduchom. Teplota vzduchu počas roka neklesá pod 19 stupňov a keď sa pohybuje okolo dvadsiatky, ľudia si dávajú na hlavy čiapky, obliekajú si zimné bundy a obúvajú zimné topanky, zatiaľ čo ja v tom čase začínam žiť.

Existovať v takomto prostredí, kde sa horná hranica teploty vzduchu pohybuje cez štyridsiatku, v praxi znamená dať si počas dňa aspoň štyri sprchy, aby ste vyzerali ako kultivovaný človek. Garantujem vám z vlastnej skúsenosti, že dve sprchy počas dňa nestačia, nevydržíte to. Pôsobím v diecéze Óbidus, ktorá sa nachádza v srdci Amazónie vo farnosti Alenquer. Farnosť je geografickou rozlohou väčšia ako Slovensko, čo sa dosť pociťuje najmä v pastorácii, keďže sme tu len traja kňazi verbisti a jeden reholný

brat. Ja som tu Slovak pôsobiaci niečo vyše roka, brat Luis, ktorý pôsobí v tejto oblasti 30 rokov, je z Belgicka. Je tu i farár Manuel z Portugalska, tak isto pôsobiaci 30 rokov, a kaplán Adventino, ktorý prišiel do farnosti so mnou pred vyše rokom ako nový misionár. Alenquer je na slovenské pomery chudobné mesto. Okrem hlavnej cesty, ktorá je v strede mesta v dĺžke troch kilometrov, asfaltku nenájdete. Ísť na cesty znamená chodiť po udupanej zemi, ktorá sa v období dažďov mení na blato a v období sucha na víriaci sa

prach. V meste máme 15 kostolov alebo, ako to tu nazývajú, 15 komunít a mimo mesta ďalších cca 140. Keďže sme štyria, z toho jeden je brat, ktorý neslúži sväté omše a okrem krstu nevysluhuje iné sviatosti, je pochopiteľné, že pastorácia má iný charakter ako ten, na ktorý som bol doteraz zvyknutý. Alebo, dovoľím si povedať, iný ako je na Slovensku. Objavenie takéhoto charakteru pastorácie dá človeku rásť nielen vo viere v Boha, ale aj v poznávaní Boha a seba. Určite sa pýtate, ako je možné, že štyria chlapi dokážu riadiť takú veľkú farnosť, pokiaľ ide o rozlohu, a to tak, že všetko funguje v rámci normy. Odpoveď je veľmi prostá a jednoduchá: sme len ná-

Farnosť je geografickou rozlohou väčšia ako Slovensko, čo sa dosť pociťuje najmä v pastorácii, keďže sme tu len traja kňazi verbisti a jeden rehoľný brat.

strojmi Toho, ktorý nás sem poslal. Organizácia pastorácie je úplne iná ako na Slovensku. V praxi to znamená, že každý kostol alebo komunita musí mať svojho koordinátora, vicekoordinátora, ktorí zastrešujú a riadia chod komunity a kostola, potom sekretára, ktorý znamená život v komunite, pokladníka, ktorý sa stará o finančnú správu, katechistov, napr. pre sviatosti krstu, birmovky, ďalej spevákov a mnoho ďalších funkcií. Aby komunita existovala, musia byť obsadené tieto funkcie. To však nie je všetko. Musí existovať aspoň päť rodín v komunite, ktoré žijú medzi sebou v pokoji, v jednote a chcú mať kaplnku alebo kostol. Možno sa zasmejete nad tým, čo je to žiť medzi sebou v pokoji a v jednote, ale je to realita dneška, keď ľudia chcú spolupracovať, ale každý na svojom „políčku“ a nikto nechce nikomu ukázať, čo mu

na ňom vyrastá. Žiť v pokoji a v jednote znamená tiež starostlivosť a zodpovednosť jednej rodiny za druhú. Pracovať na raste komunity, podieľať sa na živote komunity, pomáhať pri prácach okolo kostola. Jednoducho, byť priesačný a čitateľný pred ostatnými. Preto som napísal, že mimo mesta máme približne ďalších 140 komunít. Toto číslo sa stále pohybuje hore a dolu. Kde ľudia medzi sebou zápasia a nežijú v pokoji, tam sa komunita sama rozbi-

je, a to tak, že sa prestane riadiť a padne do zániku. Takáto komunita sa zatvorí sama pred sebou a zistí, že takto ďalej nemôže fungovať.

A trvá nejaký čas, ktorý sa obyčajne počíta na mesiace a roky, kým sa takáto komunita dá znova do poriadku. Týchto 140 plus 15 komunít, ktoré sú v meste, sme si my štyria rozdelili podľa spravodlivosti, darov, talentov a skúseností medzi sebou. Farnosť je rozdelená na niekoľko regiónov, a to región mesto, región voda, región cesta. Región mesto je klasika. Región voda znamená sadnúť si do farskej lode a navštevovať komunity, ku ktorým sa dostanete len loďou. K lodi dostanete, samozrejme, aj kormidelníka, ktorý veľmi dobre pozná vodnú cestu, lebo rieka je nebezpečná. Tiež musíte vedieť, kedy tam môžete ísť a kedy sa tam nedostanete. Už sa stalo, že spolubrat s kormidelníkom si večer pripravili loď, a keď mali ráno vyštartovať, zistili, že medzitým voda v noci tak klesla, že loď ostala pevne zakotvená stáť

Jedna z viac ako 150 komunít, ktoré majú verbisti na starosti

na mieste. Región cesta je rozdelený na A a B. A je do 80 km od mesta a B je zvyšok. Ďalej sú tieto regióny rozdelené na subregióny, čo v praxi znamená, že 5 komunít, po slovensky filiálok, sa zlučuje do podmnožiny, ktorá má svoje meno – svojho patróna. Takže v takom regióne A máte približne 20 subregiónov. Každý kostol má svojho patróna, každý subregión má svojho patróna i región má svojho. Celá naša farnosť má patróna sv. Antona Paduánskeho. Hotová matematika. Zdá sa to zložité, ale keby to tak nebolo zorganizované, farnosť by nefungovala. Ja som dostal do daru v meste štyri komunity – kostoly – a mimo 28. Pýtate sa, aké veľké sú teda tie komunity? Mesto je ako vždy klasika. Veľké kostoly, návštevnosť je primeraná veľkosti kostola. Mimo

mesta je to už zložitejšie: sú komunity, ktoré majú napr. 10 rodín. Nepýtajte sa na počet obyvateľov, lebo oni sami nevedia, koľko ich je. Keď som sa pýtal na počet obyvateľov ja, nechápali, čo od nich chcem. Tu sa počítajú na rodiny. Takže komunity od 10 rodín, čo je približne 60 ľudí, a do 300 rodín, čo je okolo 1300 ľudí. Ja mám napr. komunitu, ktorá má 60 ľudí a mám aj komunitu, ktorá má tých 1300 ľudí mimo mesta. A medzi tým je ďalších 26 komunít. Veľmi jednoduché. Isto vám napadlo, že traja kňazi predsa nemôžu mať počas víkendu 140 omší. Určite nie. Pre slovenských veriacich je nepochopiteľné, aby počas víkendu nemali svätú omšu. Tu je všetko možné. Keď sme s pánom farárom matematicky vypočítali, koľko našich komunít má svätú omšu v nedeľu, vyšiel nám výsledok 6

percent. 6 percent obyvateľstva sa môže v našej farnosti zúčastniť na svätej omši počas víkendu. Ostatní takúto možnosť nemajú z dôvodu obrovskej vzdialenosti. A pritom sme ešte veľmi dobrá farnosť. Inde nemajú ani tolko. Keď sa blahoslavený pápež Ján Pavol II. dopočul, že v Brazílii je takáto situácia, zmenil prvé cirkevné prikázanie pre túto oblasť, a to tak, že namiesto príkazu zúčastniť sa v nedeľu a v prikázaný sviatok na celej svätej omši zaviedol príkaz „zúčastniť sa v nedeľu a v prikázaný sviatok na bohoslužbe slova v komunite“. Mať nedeľnú bohoslužbu slova je ďalší bod, ktorý musí byť dodržaný, aby komunita mohla existovať. Bez nedeľnej bohoslužby slova farnosť ako taká neberie zodpovednosť. To znamená, že kňaz tam nepríde, lebo sami ľudia sa nechcú modliť.

Iniciatíva v tomto prípade prichádza od ľudí. Zvyčajne bohoslužbu slova riadi koordinátor a, ako som spomenul, existujú ďalšie funkcie, medzi ktoré patria funkcie lektorov, žalmistov, vysvetľovateľov Svätého písma... Ako sami vidíte, nie je to vec len kňaza a kostolníka, ale celého spoločenstva. A ako má žalmista vedieť, čo a ako má spievať? Alebo ako má lektor vedieť, ako má čítať? Alebo pokladník, ako má viesť poklaničnú knižku? Alebo ako má vysvetľovateľ vedieť, ako najlepšie vysvetliť Sväté písmo a mnoho ďalších funkcií? Alebo ako má koordinátor vedieť, ako čo najlepšie viesť svoju komunitu? Pre tých všetkých organizujeme počas víkendu (spravidla sa začína v piatok a končí sa v nedeľu na obed) kurzy vo farnosti alebo v diecéznom centre. Nikto nemôže povedať, že to

Ľudia žijú jednoducho

nevie alebo že sa to nikde nemohol dozvedieť, lebo kurzy existujú. Svoju funkciu v komunite môžu vykonávať nanajvýš dva roky, potom si sami medzi sebou volia svojich nástupcov. Aby sa nestalo, že komunita pôjde niekoľko rokov jedným smerom, pretože koordinátor má rád „pečené kurča, a nie varené“. To je život a kolobeh vo farnosti. Mať na starosti 150 koordinátorov, 150 pokladníkov a ďalšie desiatky ľudí, ktorí sú zainteresovaní v chode komunity, nie je žiadny žart. Ako sami vidíte, v meste sme zvyčajne len cez víkendy a počas týždňa každý jeden z nás lieta po svojich komunitách a udržiava ich v pohybe a pri živote. Ale medzitým stíhate ešte veľmi veľa iného. Niekoľkokrát v roku si idete urobiť výlet k svojmu biskupovi, navštívite svojich spolupratrov v iných farnostiach, urobíte si spoločné duchovné cvičenia, robíte

plány rok dopredu, aby komunity vedeli, čo ich čaká. No zábava, neunúdate sa. Ako som spomenul, každý kostol má svojho patróna a komunita ho slávi 9 dní. Tolko trvajú hody a sú celkom iné ako na Slovensku. Tam sa všetci o všetko starajú. Kňaz má na starosti liturgiu a všetko, čo s ňou súvisí, o ostatné sa starajú laici. Keďže Cirkev v Brazílii nie je finančne podporovaná štátom, musí sa starať sama o seba. A ide to. Každá komunita v meste má napr. svoju reštauráciu, vďaka ktorej si počas hodov zarobí na seba na jeden rok, potom ešte podporí farnosť ako takú a diecézu. Ale musím podotknúť, že

je to iniciatíva, ktorá vychádza zdola a ktorá je svojou otvorenosťou a dobročinnosťou požehnaná. Ľudia sú tu otvorení, čo sa odzrkadľuje aj na liturgii, aj keď niekedy musíte čosi viac zdôrazniť, ale neskôr pochopia, že to tak má byť. Po svätej omši počas hodov neexistuje, že „sa ľudia zbalia a utekajú domov“, ale chcú podporiť Cirkev, lebo vedia, že Cirkev sú oni, nielen klérus, a potom vedia, že Cirkev sa stará o všetko: nielen o sviatostný život, ale aj o sociálne zabezpečenie. A ako ju podporia? Idú si kúpiť to, čo si sami pripravujú. Toto je to zázračné rozmnoženie chleba, o ktorom

čítame vo Svätom písme. Dám, čo mám a pritom ešte mám a dostanem ešte viac. Kňazov tu majú v úcte, lebo vedia, že bez kňaza padá ich duchovný život a strácajú zmysel života. Na druhej strane sú takí otvorení, že vám povedia do očí aj tvrdú pravdu bez toho, aby sa

báli, že budú prenasledovaní z našej strany z pozície nadradenosti. Veľmi dobre vedia, že Cirkev je hierarchická, ale keď sa im niečo nepáči, tak nemajú žiadny problém vysloviť sa aj proti. Musíte im vyložiť všetky karty, aby pocítili, že sme s nimi na jednej lodi. Napríklad, ak im nepoviete, čo ste spravili s peniazmi, koľko sa vyzbieralo, kde sa použili, kto rozhodol o ich použití a pod., bude zle. Ako hovoria: „Ja dám tolko, koľko môžem, ale chcem tiež vedieť, čo sa s peniazmi robí.“ Väčšina ľudí žije veľmi chudobne, ale čím sú chudobnejší, tým sú štedrejší; nie však naivní. Zaujímajú sa o všetko, lebo

Väčšina ľudí žije veľmi chudobne, ale čím sú chudobnejší, tým sú štedrejší; nie však naivní :). Zaujímajú sa o všetko, lebo vzdelanie nemajú dostatočné a chcú vedieť veľa.

vzdelanie nemajú dostatočné a chcú veď veľa. Keď o nich prejavíte záujem, tak ste si ich získali, práca s nimi sa začína. Ale na to potrebujeme v našej farnosti ešte aspoň ďalších 20 kňazov, aby sa dostala na úroveň slovenskej farnosti. Robíme však, čo sa dá a načo nám sily stačia. Počas roka navštívite takú komunitu mimo mesta 3- až 7-krát, záleží od počtu rodín. Takže 3- až 7-krát v roku majú svätú omšu, ale to len v týždni, pri ktorej vysluhujeme sviatosti a dávame odpovede na ich otázky. Taká svätá omša trvá aj dve hodiny. Tiež záleží od prípravy, lebo si pred svätou omšou musíte zistiť, čo sa bude diať, aby vás neprekvapilo, že zo stropu na vás spadne nejaký had, ktorý sa tiež chce zúčastniť a vidieť kňaza. Po svätej omši máte stretnutie s nimi všetkými a len počúvate a pýtate sa, čo majú nové a čo potrebujú. Niektorí sú šťastní, že sme tam, no nie-

ktorí si pri našich návštevách vylievajú zlosť za všetko, čo od nich vyžadujeme, „lebo voľakedy to tak nebolo“. Potom pre vás pripravia obedík. Počas popoludnia musíte oddychovať, lebo v tej horúčave sa nedá vydržať a potom navštevujete rodiny, aby mali akú-takú predstavu o tom, čo je kňaz. Turné po divočine, ktorou je Amazónia, sa začína obyčajne v utorok, lebo v pondelok prijímate návštevy, a končí sa v piatok. Spíte buď v rodinách, alebo v kaplnkách v sieti, lebo tam posteľe neexistujú. Príroda je krásna, no nebezpečná. Neraz som už prešiel autom kobru, neraz ma už počas výstupu z lode naháňali krokodíly. Ako mi však môj spolubrat vraví: „Čo ťa nezje, to ťa posilní.“

Tolko teda v krátkosti zo života na misii v Amazónii. Želám čitateľom Mladého Misionára veľa Božieho požehnania a milosti.

Záber z najvzdialenejšej dediny

